

LİSE GENÇLİĞİ VE DERS GEÇME VE KREDİ SİSTEMİ *

Doç. Dr. S. Savaş BÜYÜKKARAGÖZ **

Teknolojinin akıl almaz bir hızla gelişmekte olduğu yirminci yüzyılın sonuna doğru, gelişmiş toplumlar endüstri çağını geride bırakarak, bilgi- enformasyon çağı olarak adlandırılan yeni bir çağa giriyor.

Yirmibirinci yüzyıla hazırlanan her toplum bilgi-information çağına ayak uydurabilmek için, her alanda olduğu gibi, eğitim alanında da yeni değişme ve gelişmelere açık olmak, bu gelişmeleri yakından izlemek, çağın istediği insan tipinin özelliklerini önceden belirlemek ve bu özelliklere sahip insan yetiştirmek zorundadır.

Çağı yakalamak amacıyla olan Türkiye de, her toplum gibi, bu gelişmeleri yakından izlemek ve yirmibirinci yüzyıl dünyasının saygın bir üyesi olarak gelişmiş ülkeler arasında yer alabilmek için genç nesillerini bilgi-information çağının gerektirdiği niteliklerle donatmak durumundadır. Bu nedenle içinde bulunduğu sorunları çok iyi tahlil etmeli ve çözümlenmelidir.

Yirminci yüzyılın sonuna yaklaşırken Türkiye'nin içinde bulunduğu sorunların en önemlilerinden birisinin de uygulanmakta olan eğitim sistemi sorunu olduğu kabul edilmektedir. Bu sorunu çözmek amacıyla eğitim sistemimizin alt sistemlerinden biri olan sınıf geçme ve sınav sistemi tahlil edilerek bu sistemin öğrencileri:

- * Genellikle öğrenmeye değil öğretmeye,
- * Araştırmaya değil, ezberlemeye,
- * Eleştirci, bağımsız ve hür bir dimağ ve medeni cesaret sahibi olmaya değil, genellikle eleştirilmeye,
- * Akla ve mantığa değil mutlak itaate,
- * Başarıyı değil başarısızlığı ölçmeye,
- * Yeteneğe göre seçen, değerlendiren ve yönlendiren değil elemeye, itmeye, sistemin dışına atmaya dayalı bir sistem olduğu tesbit edilmiştir (DGKS. T. Dökümanı 1991).

Türk Milli Eğitim sistemini bu durumdan kurtarmak ve gençleri kişilik sahibi, kendine güvenen, kendi mutluluğu yanında toplumun mutluluğu için de çaba gösteren, görevini ve sorumluluğunu bilen, bilinçli, üretken, yaratıcı, araştırmacı, gerçekçi, çağdaş, akılcı, demokrasiyi ve laikliği benimsemiş, millet ve vatan sevgisini her şeyin üstünde tutan bireyler olarak yetiştirmek amacıyla;

* Öğrencinin kendi ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirilmesine, belirli alanlarda uzmanlaşmasına (DGKS. Yön. Madde: 5),

* Başarısızlığı değil başarıyı değerlendirmeye imkân veren,

* Öğretmeden çok öğrenmeyi esas alan,

* Bilmeye değil yapmaya yönelik,

* Şekilden çok işe ve mesleğe dönük,

* İnsanın kişiliğini geliştirmeye fırsat veren,

* Tüketiciliği değil üreticiliği teşvik eden,

* Düşünceyi geliştirmeye ve özendirilmeye yönelen,

* Akla, mantığa uygun bir eğitim imkânı sağlayan,

* Elemeye değil yeteneğe göre seçip değerlendiren, böylece öğrenci merkezli bir eğitim anlayışını hakim kılarak demokratik bir ortam sağlayan "Ders Geçme ve Kredi Sistemi"ni uygulamaya koymuştur.

Türk Milli Eğitim Sistemi'nde bir reform olarak kabul edilen bu sistem, merkeze öğrencinin ilgi, istek ve yeteneğini alarak, öğretmen ve ders kitaplarının yanılmaz otoritesini ikinci plana itiyor. Öğrencilere kendi ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda bir eğitim hizmeti sunmak amaçlanıyor. Sınıf geçme ve öğretim yılı kavramları kaldırılıyor, yerine, "ders geçme" ve "dönem" kavramları getiriliyor. Böylece, öğrencilerin, farklı alanlara yönelmeleri sağlanarak, potansiyellerini geliştirme imkanı sunuluyor.

DGKS, ayrıca, öğrencilerimizi çağdaş gelişmeler ışığında, ilgi, yetenek ve tercihleri doğrultusunda çeşitli programlara yönlendirerek onların üretken, nitelikli ve kişilikli birer vatandaş olarak yetişmelerini de amaçlamaktadır.

Sistemin Amacı ve Dayandığı Temel İlkeler

Sistemin amacı, öğrencinin kendi ilgi, istek ve yeteneğine göre yönlendirilmesine, geliştirilmesine, belirli alanlarda yetiştirilmesine ve başarısızlığını değil, başarısını değerlendirmeye imkân sağlamaktır. Böylece "Öğrenci Merkezli" bir eğitim-öğretim anlayışını hakim kılarak okulda demokratik bir ortam hazırlanmasını gerçekleştirmektedir (Meydan, 1992).

Bu Sistemde:

1- Öğrencilerin ilgi istek ve yetenekleri doğrultusunda bir eğitim görmeleri esas alınmıştır.

2- Sınıf öğretmenliği kaldırılmış yerine danışman öğretmenlik getirilmiştir.

3- Bütünleme, engel, tek ders sınavları kaldırılmıştır.

4- Sınıf geçme sisteminde uygulanan öğretmenler kurulu kararı ile sınıf geçme uygulaması kaldırılmıştır.

5- Bir dönemin 90 işgünü olması benimsenmiştir.

6- Öğretim yılı yerine "dönem", sınıf geçme yerine "ders geçme" esası getirilmiştir. Öğretim yılı devam-devamsızlık, ölçme ve değerlendirme bakımından birbirinden tamamen bağımsız iki dönem oluşmaktadır.

7- Genel liselerde 20 adet ortak ders okutulmaktadır. Herhangi bir orta öğretim kurumuna kaydolan öğrenci ilk dönem ortak derslerden Türk Dili ve Edebiyatı 1, Tarih 1, Matematik 1, Fen Bilimleri 1, Yabancı Dil 1 derslerini almak zorundadır.

Diğer ortak dersler öğrencinin seçeceği program türüne göre en çok 10-12 dönemlik süre içinde alınabilecektir (DGKS Yön. madde. 44).

8- Felsefe 1-2 dersleri 4. dönemden itibaren alınabilecektir.

9- Meslekî ve Teknik Ortaöğretim Kurumları ile özel yönetmeliği olan okullarda okuyan öğrenciler birinci dönem almak zorunda oldukları ortak derslerin yanında programlarında belirtilen ortak dersleri de almak zorundadırlar.

10- Genel liselerde 57 çeşit seçmeli ders bulunmaktadır. Mesleki ve Teknik Öğretim kurumlarında ise seçmeli dersler bölümün özelliğine göre belirlenmiştir. Bu seçmeli dersler yanında okul müdürleri yeteri sayıda öğrenci ve uygun ortamın bulunması halinde "Arıcılık, Halıcılık, Oymacılık ve Fotoğrafçılık" gibi, çevrenin ihtiyaç ve özelliklerine göre, seçmeli dersleri de programlarına alabileceklerdir (DGKS Yön. Madde. 14).

11- Aynı okulda veya aynı çevrede ayrı okullarda aynı programları okutan öğretmenlerin ortak değerlendirme yapabilmelerine imkan vermek için aynı okul veya çevrede ortak sınavlar düzenlemesi esası getirilmiştir (Madde: 18).

12- Öğrenciler hakkında;

* Genel Liselerde en az 18, en çok 30,

* Meslek Liselerinde en az 35, en çok 40,

* Anadolu Liselerinde en az 22, en çok 34.

- * Fen Liselerinde en az 30, en çok 40,
- * Anadolu Öğretmen Liselerinde en az 26, en çok 36,
- * İmam-Hatip Liselerinde en az 24, en çok 36,
- * Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri,
Resim-Müzik Bölümlerinde en az 28, en çok 40,
- * Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Liselerinde,
en az 30, en çok 42 kredi / saat ders alabileceklerdir.

13- Öğrencilerin orta öğrenimlerini tamamlayabilmeleri için almaları gereken en az kredi toplamı;

* Genel Liselerde	132
* Meslek Liselerinde	198
* Anadolu Liselerinde	156
* Fen Liselerinde	198
* Anadolu Öğretmen Liselerinde	172
* İmam-Hatip Liselerinde	192
* Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Resim-Müzik Bölümleri	198
* Anadolu Teknik Teknik ve Endüstri Meslek Liselerinde	240

Kredi / saat olarak belirlenmiştir.

14- Ortak dersleri başaramayan öğrencinin bu dersi bir daha tekrarlaması, yine başarısız olursa bu dersi bırakması esası getirilmiştir. Ancak Türk Dili ve Edebiyatı dersinin mutlaka başarılı olması gerekmektedir. Öğrencinin bu derste başarılı olabilmesi için ders öğretmeni, okul rehberlik servisi ve danışman öğretmenin işbirliği yapmaları gerekmektedir. Seçmeli bir dersten başarısız olan bir öğrenci için ise tekrar isteğe bağlıdır. Yönetmelikte yapılan en son değişiklikle başaramayan zorunlu ders yerine ertesi yıl seçmeli ders alınabilecektir.

15- Öğrenci başarısı dört notla, başarısızlığı ise bir (1) notla değerlendirilmektedir. Yazılı, sözlü, ödev, proje vb. notları 100 puan üzerinden verilmekte, bu puanları aritmetik ortalamaları alındıktan sonra nota çevrilmekte ve sonuç harf ile ifade edilmektedir (Madde: 6).

16- Lise ve dengi ortaöğretim kurumlarında oluşturulan program alanları ve bu alanlara ait toplam kredi sayıları ise;

	Toplam Kredi	Alandan alınması gereken en az kredi
* Fen Bilimleri Alanı	128	42
* Sosyal Bilimleri Alanı	148	49
* Sanat Alanı	138	46
* Türkçe-Matematik Alanı	138	46
* Yabancı Dil Alanı	169	54
* Spor Alanı	106	35

* Genel Kültür Alanı: Diğer alanlara girmeyen fakat ortak ve seçmeli derslerle mezuniyet kredisini tamamlayan öğrenciye bu alandan diploma verilmektedir.

Bir alandan diploma alabilmek için alana ait en az kredi toplamı kadar kredinin bu alandan alınması gerekmektedir.

Danışman Öğretmenin Bu Sistemdeki Yeri ve Rolü;

Danışman öğretmen; okul idaresinci sorumluluğu kendisine verilen öğrencileri ilgi, istek ve becerileri doğrultusundaki derslere ve alanlara yönlendiren, alınacak derslerin ve kredilerin uygun dönemlere dağıtılmasını sağlamak amacıyla öğrenci ve velisiyle yakın bir işbirliği yapan, öğrencileri okul idaresi, öğretmen ve çevre ilişkilerini sağlıklı bir şekilde düzenleyen ve yürüten öğretmeni ifade eder (DGKS Yön. Madde: 4).

Tanımda belirtildiği gibi danışman öğretmene düşmektedir. Öğrencinin alacağı ortak ve seçmeli dersler öğrenci-veli ve danışman öğretmen işbirliği ile belirlenecektir.

Bu seçim öğrencinin;

- a- Önceki öğrenimine ve dönemlere ait başarısı,
 - b- Yöneleceği yüksek öğretim kurumuna girilmede alınması gereken dersler,
 - c- İlgi, istek ve yeteneği,
- gözönünde bulundurularak yapılacaktır.

Danışman öğretmen, öğrenciye ve velisine ders seçme ve kredi sisteminin özelliklerini tanıtmak amacıyla öğrenci ve velilerin katılacağı toplantılar düzenler. Öğrenciyi tanımak amacıyla öğrenci hakkında bilgi toplar. Okul Rehberlik Servisi,

veli ve okul yönetimi ile işbirliği yapar. Yönlendirme amacıyla öğrencinin ilgi istek ve yeteneklerini tanır, öğrencinin kendi yeteneklerini keşfetmesine yardımcı olur. Bu görevlerini yerine getirebilmek için danışman gün ve şartları düzenler. Bu gün ve saatlerde kendisine ayrılan yerde bulunarak öğrencilerin, danışma için, kendisine kolayca ulaşmasını sağlar. Danışma gün ve saatlerini danışmanı olduğu öğrencilere önceden duyurur.

Cörüldüğü gibi danışman öğretmenin rolü çok önemlidir. Danışman öğretmen sistemin başarıya ulaşmasında en önemli unsurdur.

Uygulamanın Değerlendirilmesi

Her ülke uygulamakta olduğu eğitim sisteminin "ferdi özgüçleri aracılığıyla geliştirme, bu yolla ülkenin ve toplumun yaratma kapasitesini harekete geçirme, ferdin ve toplumun kendi kendine aktifleşmesini sağlamak, yapma, kurma ve icademe gibi öz faaliyetleri bir nevi alışkanlık haline getirecek" fonksiyonlara sahip olmasını ister (Akyüz-1993). Öğrencilere bu temel değerleri ve fonksiyonları kazandıracak nitelikte olduğu kabul edilen Ders Geçme Kredi Sistemi uygulaması, Türk Milli Eğitimine, birçok bakımdan önemli yenilikler getirmiştir.

Sistemin, yeni oluşundan ve henüz veli ve öğrenciler tarafından yeterince tanınmamasından kaynaklanan bazı sorunlar olmakla birlikte benimsenmiştir.

Başta okul yöneticileri olmak üzere, eğitim-öğretim hizmetlerinde görev almış, öğretmen, danışman öğretmen, belletici vb. öğretim elemanları sistemin temel esprisini kavramıştır. (Can, 1992).

Sistem tüm devlet okulları ve özel okullarda uygulanmaya başlamıştır.

Öğretmen ve öğrenci bütünleme sınavı, tek ders sınavı, engel sınavı, öğretmenler kurulu vb. yarattığı psikolojik baskıdan kurtulmuştur.

Öğrenci başarısız olduğu dersi bırakıp yerine başarabileceği bir dersi alabilme imkânının yarattığı rahatlıkla başarısızlık fobisinden sıyrılmıştır.

Danışman öğretmenlik uygulaması öğretmen-öğrenci ilişkisine sıcaklık getirmiştir. Öğrenci istediği zaman konuşabileceği, kendisine bilgi verecek birisinin bulunmasından memnundur (Can, 1992).

Ders sayısı azalmış, öğrenci ders yükünden kurtulmuştur. Böylece öğrencinin bazı alanlarda uzmanlaşmasına fırsat verilmiştir.

Üniversiteye başvuruda 72 kredi barajının getirilmiş olması hem üniversite kapısındaki yığılmaları önleyecek hem de öğrenci velisi sınav harcının yaratmış olduğu maddi külfetten kurtulacaktır. Ancak son yönetmelik değişikliği ile bu baraj

daha aşağıya çekilmiştir.

Öğrenci zamanını kendisi planlamayı ve kullanmayı öğrenecek, sorumluluk duygusu ve kişiliği gelişecektir.

T.T.K. tarafından yapılan araştırmalar sistemin olumlu olduğunu doğrulamıştır (Meydan, 1992).

Milli Eğitim Bütçesi sınıf kaybının yarattığı, tirilyonları bulan, maddi yükten kurtulmuştur.

DGKS öğrencilerinin bireysel farklılıklarını dikkate alarak onlara ilgi, istek ve yeteneklerine uygun bir eğitim ortamı sağlamaktadır.

DGKS başarısızlığı değil başarıyı değerlendirdiği için öğrenci başarıları artmıştır (Meydan, 1992).

Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar:

DGKS en büyük hatası ise, şüphesiz, henüz sistemin üniversiteye entegrasyonunun tam olarak yapılmamış olmasıdır.

Sistemin uygulanmasında en önemli sorunlardan biri olan dersane yetersizliği henüz çözümlenmemiştir.

Danışman öğretmen için hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmemiş olması bir başka eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirebilmeleri için okul, kitaplık, okuma odaları, spor tesisleri yeterli değildir.

Yeni sistemin uygulanmasında önemli bir rol oynaması gereken okul rehberlik servisleri yetersizdir. Birçok okulda okul rehberlik servisini çalıştıracak eğitim uzmanı yoktur.

Sistemin uygulanmaya başlaması ile ortaya çıkan "ve neye yaradığı belli olmayan ayrıntı ve bürokratik işlemler liselerin faaliyetlerini karmaşa içine sokmuştur (Akyüz-1993).

Bazı seçmeli dersler, alan öğretmeni bulunmadığından, açılmamaktadır.

Okullar arasında gerekli koordinasyon sağlanamadığından bazı derslerin çevre okullarından takip edilmesi gerçekleştirilememiştir.

Danışman öğretmenlerin danışma hizmetlerini verebilmeleri için yeterli zaman ve yer sorunu henüz çözümlenmemiştir.

Okul yönetimi ve danışman öğretmenler, sistemi tanıtmak amacıyla öğrenci

velileriyle yeterli şekilde toplantılar düzenlememektedirler.

Öğrenci velilerinin öğrencilerle yeterli şekilde ilgilenmeleri sağlanamamıştır (Can, 1992).

Sonuç ve Öneriler:

Sonuç olarak DGKS Türk Milli Eğitimini başarıya götürecektir çağdaş bir sistemdir. Bu sistem tüm ortaöğretim kurumlarından benimsenmiş olup başarı ile uygulanmaktadır. Ancak uygulamada, yeni bir sistem oluşundan kaynaklanan, bazı sorunlar vardır. Öğretmen, öğrenci ve veliler henüz sınıf geçme sisteminin etkisinden tam anlamıyla kurtulmuş değillerdir. Bu nedenle sistemin yerleşmesi ve karşılaşılan sorunların çözümü için, öncelikle sistemi tanıtmak amacıyla, radyo ve TV programları düzenlenmeli, bu programlarda sistem bütün yönleri ile tartışılarak tanınması sağlanmalıdır. Sistemin yürütülmesinde ve amacına ulaşmasında en önemli faktör olan danışman öğretmenler hizmet içi eğitim kurslarından geçirilmeli, sistemi bütün boyutları ile tanımaları sağlanmalıdır. Aynı zamanda öğrenci tanıma tekniklerini öğrenmelidirler. Danışman öğretmenlerin danışma hizmeti verebilecekleri kendilerine ait bir odaları bulunmalı, danışman öğretmenler belli gün ve saatlerde yönetmelik hükümlerine uygun olarak görevlerini yerine getirebilmeleri için, bürolarında bulunmalıdırlar.

Sistemin üniversiteye entegrasyonu sağlanmalı, mezun olunan program alanları üniversiteye girişte göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak Üniversite sınavlarının ikinci basamağı yaklaşırken henüz bu soruna bir çözüm bulunamamıştır.

Diğer yandan fiziki kapasite sorunu çözülmeli, öğrencilerin boş zamanlarını en verimli şekilde değerlendirebilmeleri için ek derslik, kitaplık, spor salonu ve oyun odaları, dinlenme ve okuma salonları açılmalı ve donanımları sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. MEB'na Bağlı Ortaöğretim Kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği. **Resmi Gazete:** 20979, 02 Eylül 1991
2. MEB. **Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği İle İlgili Yönetim Klavuzu.** Ankara: 1991
3. MEB. **Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği İle İlgili Danışman Öğretmen Klavuzu.** Ankara: 1991
4. MEB. **Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği İle İlgili Danışman Öğrenci Klavuzu.** Ankara: 1991
5. Meydan, Selahattin. "Türkiye'de Ortaöğretimin Bugünkü Sorunları." Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara: 1992
6. MEB. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, **Ders Geçme ve Kredi Sistemi Tanıtım Dökümanı.** Ankara: 1991
7. Akyüz, Hüseyin. "Liselerde Uygulamaya Konulan Ders Geçme ve Kredi Sistemi Üzerine Düşünceler ve Bazı Teklifler." **Türk Yurdu.** 73. Sayı: Eylül 1993. SS. 37-40
8. Can, Filiz, N. Türü, H. Altay. "Kütahya İlinde DGKS Uygulamasının Değerlendirilmesi." Kütahya-1992.

DİPNOTLAR

- * Selçuk Üniversitesi'nin 8-9 Kasım 1994 tarihinde düzenlediği VI. Milli Gençlik Kongresine tebliğ olarak sunulmuştur.
- ** S.Ü. Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.